

Левко ЛУК'ЯНЕНКО
(м. Київ)

ВНЕСОК АДГУ В ПРОБЛЕМУ ВИЗНАННЯ ГОЛОДОМОРУ ЗА ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Рада Асоціації дослідників голодоморів в Україні на своєму засіданні 21 червня 2007 року розглянула питання про відзначення 15-річчя Асоціації, яке випало на 27 червня.

З огляду на початок відпускнуго періоду та підготовки до позачергових виборів народних депутатів України 30 вересня 2007 р. Рада дійшла висновку, що приурочення зборів членів Асоціації до питомої дати (27 червня) зведе збори до чистої формальності, бо й наші активісти, і науковці, і представники влади, а також й зацікавлені активісти патріотичних партій і громадських організацій не прибудуть на збори. Тому Рада вирішила перенести конференцію на 10 листопада 2007 р. як найбільш підходящий час. Сподіваюсь, що наш розрахунок виправдається.

Проблема визнання голодомору 1932-1933 рр. геноцидом є частиною більшої, загальнішої теми про розрахунки самостійної України зі своїм колоніальним минулим. Те минуле – ціла трагедія української нації. Трагедія сталася не через природній катаклізм, і тривала вона не хвилину, як буває при землетрусі, чи тиждень-два, як буває при пожежі. Вона тривала 70 років. І спричинена вона людськими руками. Хто ті люди, що завдали Україні такої трагедії?

Вони відомі: це міжнародні авантюристи й комуністи, які захопили владу в Росії і замість царської імперії взялися будувати російську комуністичну імперію. Безбожники перевершили своїх християнських попередників і за масштабами своїх імперських зазіхань і за жорстокістю методів здійснення диктатури.

Демократичні патріотичні партії і громадські організації і в час боротьби за самостійність України і після проголошення 1991 року незалежності України говорили про необхідність притягнення комуністичного керівництва до судової відповідальності для юридичної і політичної оцінки діяльності окупаційної адміністрації. Проводили міжнародні конференції, утворили були національний комітет з організації міжнародного суду над КПРС-КПУ за злочини тоталітарного режиму проти української нації, вживали інших заходів.

Позаяк влада переважно складалася з людей прокомуністичних проімперських переконань, громадські зусилля не дали помітних результатів. І тоді довелося із широкої проблеми оцінки колоніального минулого виділити вужчу тему і розвивати її напрямом. Цією темою є проблема голодоморів. Це величезна українська проблема, і має вона глибокий політичний і морально-етичний зміст. Інші патріотичні організації проблемою голодоморів займалися й займаються не систематично, а як і коли доведеться. Асоціація дослідників голодоморів в Україні вивчення цієї частини колоніальної спадщини зробила змістом своєї діяльності.

* * *

Чи вичерпує зміст вивчення голодоморів мету діяльності Асоціації?

Далебі не вичерпує. Члени Асоціації – українці. Вони вивчають голодомори не як абстрактну тему, а як проблему їхньої власної історії, як долі своїх батьків та діда й баби. Того голодоморські факти сприймають як конкретні докази анти-української політики Москви, яка з метою приборкання непокірної колонії взялася винищувати українців. А тому другим завданням членів асоціації є поширення правди про голодомори серед українських громадян. Для імперії важливо було закріпити за собою українську територію. Що ж до українців, то бажано їх зрусифікувати, а хто вперто держиться свого українства, тих винищувати.

Винищення українців Московія здійснювала всілякими способами: репресіями різних верств українського суспільства: державних і військових службовців УНР, куркулів, духівництва, вербуванням українців для праці в Росію, переведенням фахівців і вчених до російських наукових і учбових закладів, використання війни для фізичного винищення українців і нарешті – голодомори.

Голодомори, ясна річ, найбільш ефективний спосіб геноциду.

Вивчення свідчень жертв і свідків голодоморів та архівних документів привело членів Асоціації до незаперечного висновку про те, що комуністичне керівництво Російської імперії свідомо планувало, організовувало і здійснювало геноцид української нації. Наступне завдання АДГУ полягало в тому, щоб, по-перше, поширити цю істину серед народу і по-друге, домогтися від влади офіційного визнання голодоморів геноцидом.

* * *

Про виконання першого завдання шановному зібранню буде представлена інформація у кількох доповідях.

Що зробила Асоціація, щоб влада визнала голодомори геноцидом, я маю дозвілля розповісти вам у своїй доповіді.

Від 2002 р. з обранням Верховної Ради України 4-го скликання ставлення влади до голодоморів стало помітно мінатися на краще, бо змінився склад ВР – у ній комуністів зменшилося до 58 депутатів проти 112 у ВР 3-го скликання.

Головою Комітету з прав людини став Г. Удовенко, який прихильно ставився до визнання голодоморів геноцидом.

У ВР 24 листопада 2002 р. створили групу з підготовки відзначення 70-річчя голодомору 1932-1933 рр. у складі:

Бокія, Л. Григорович, І. Драча, М. Жулинського, Л. Лук'яненка,

М. Мельника, К. Ситника, І. Сподаренка, С. Хмари і В. Яворівського.

Мені доручили керувати групою, на Драча поклали обов'язки секретаря групи.

31 листопада 2002 р. у Кабміні відбулося засідання групи з підготовки відзначення 70-річчя голодомору під головуванням голови Кабінету міністрів А.Кінаха. У засіданні взяли участь : М. Жулинський, Л. Лук'яненко, П. Мовчан, В. Смолій, Л. Танюк, В. Череп.

У ті ж дні провели нараду з Г. Удовенком і домовились про співпрацю з ним та його Комітетом. Повели нараду з головою ВР В.Литвиним. В.Литвин прихильно поставився до наших пропозицій, і 28 листопада 2002 р. ВР ухвалила Постанову про 70-ті роковини голодомору в Україні. На основі цієї Постанови та з

наполяганням нас із Г.Удовенком початкова група була перетворена в Організаційний комітет на чолі з прем'єр-міністром України А.Кінахом.

У Постанові 28 листопада 2002 р. моїми стараннями, активно підтриманими Г.Удовенком та І.Зайцем, уперше на державному рівні голодомор 1932-1933 років визнаний політикою геноциду держави СРСР проти Українського народу. Ось як це сформульовано в мотивувальній частині Постанови:

ПОСТАНОВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
„Про 70 - ті роковини голодомору в Україні”
(Відомості Верховної ради України (ВВР), 2002, №51, ст.377)

Засуджуючи політику геноциду, що проводилася на державному рівні керівниками тоталітарного радянського режиму проти громадян України, національного духу, менталітету та генетичного фонду українського народу, та з метою вшанування пам'яті жертв голодомору 1932-1933 років в Україні, а також повернення уваги вітчизняної й іноземної громадськості до цієї трагічної події та надання державної підтримки громадянам, які пережили голодомор, Верховна Рада України постановляє...

Від АДГУ до урядового Комітету були введені два члени Ради: Ю.Писаренко і я.

Постанова накреслила комплекс заходів, зокрема:

- проведення спеціального засідання ВР;
- створення центру досліджень голодоморів;
- складання пропам'ятної книги зі списками жертв голодоморів в областях, районах, селах;
- спорудження Меморіалу жертвам голодоморів;
- забезпечення висвітлення в ЗМІ теми голодомору;
- створення документального фільму українською, англійською, французькою та німецькою мовами;
- МЗС добитися міжнародного визнання голодомору геноцидом;
- сприяти створенню міжнародного музею голодомору під егідою ООН.

7 листопада 2002 року в Національному університеті ім. Т.Шевченка відбулася Міжнародна конференція про голодомор 1932-1933 років, способи його здійснення та суспільно-політичні й психологічні наслідки. Провадив конференцію професор Сергійчук. Я виступив як голова АДГУ і написав статтю до збірника праць конференції. 15 листопада 2002 р. у МАУП відбулася Всеукраїнська наукова конференція на тему: “Голодомор 1932-33 рр. як величезна трагедія українського народу”.

Ці публічні заходи та співпраця з головою Комітету з прав людини ВР Г.Удовенком і депутатською групою були моральним тиском на владу. І того 12 лютого 2003 року у ВР відбулися парламентські слухання. Я виступив на них з доповіддю про роботу Асоціації. Згодом пана А.Кінаха на посаді прем'єр-міністра змінив В.Янукович. Він же і став головою Комітету із вшанування пам'яті 70-річчя голодомору. 31 січня 2003 р. В.Янукович провів засідання Комітету з

участю 7-х народних депутатів: І.Драча, Л.Танюка, І.Зайця, Л.Лук'яненка, П.Мовчана, М.Жулинського, Г.Удовенка. У нараді брали участь віце-прем'єр-міністр Д.Табачник, міністр культури Ю.Богуцький, голова Держбуду В.Череп.

Ми чітко виклали свої вимоги щодо трьох основних завдань: створення науково-дослідного центру, музею геноциду та меморіалу. Янукович сприйняв моє обґрунтування про необхідність підняти проблему з рівня голодоморів до рівня геноциду української нації і обіцяв знайти кошти для здійснення згаданих завдань.

14 травня 2003 р. відбулося спеціальне засідання Верховної Ради України щодо вшанування пам'яті жертв голодомору 1932-1933 рр. Верховна Рада схвалила Звернення до українського народу. Шановні учасники нашого поважного зібрання, Звернення вельми змістовне і я хотів би з нього дещо процитувати. Прошу вибачення, якщо цитування здасться вам задовгим.

“Жорстоке вилучення урожаю 1932 року і вивезення його за межі України, конфіскація у кожній селянській родині всіх продуктів харчування, руйнування святинь і храмів, масові репресії української інтелігенції та духовенства – все це спрямовувалося на підрив національного духу українства, викорінення його еліти, ліквідацію економічної незалежності селянства.

Тотальне винищення мільйонів українських хліборобів штучним голодом стало свідомою терористичною акцією політичної системи сталінізму.

Разом з тим ми вважаємо, що в умовах незалежної України страхітливую правду про ті роки має офіційно оприлюднити держава, оскільки голодомор 1932-1933 років був свідомо організований сталінським режимом і повинен бути публічно засуджений українським суспільством та міжнародним співтовариством як один з найбільших за кількістю жертв у світовій історії факт геноциду.

Ми, учасники спеціального засідання Верховної Ради України 14 травня 2003 року, чинимо це сьогодні, визнаючи голодомор 1932-1933 років актом геноциду українського народу за диявольським задумом сталінського режиму.

Ми вважаємо, що кваліфікація цієї Катастрофи української нації як геноциду має принципове значення для стабілізації суспільно-політичних відносин в Україні, є важливим чинником відновлення історичної справедливості, морального зцілення кількох поколінь від страшного соціального стресу.

Розглянувши питання про голодомор як акцію геноциду на спеціальному засіданні Верховної Ради України, ми певною мірою виконали свій громадянський, патріотичний обов'язок перед пам'яттю мільйонів людей, перед підростаючим поколінням.

Разом з тим ми глибоко усвідомлюємо, що лише після надання офіційної – на найвищому державному рівні і від імені усіх гілок влади в Україні належної політико-правової оцінки такій соціальній Катастрофі в історії нашої Вітчизни, якою був голодомор 1932-1933 років, гідного щорічного вшанування його незліченних жертв, доведення факту цього голодомору як геноциду українського народу до світової громадськості – лише після цього ми можемо називатися повноцінною цивілізованою Нацією.

Не забуваймо минулого в ім'я майбутнього!”

Ви відчуваєте настрій творців документа – вони посилено підкреслювали, що голод був геноцидом. Я також брав участь у виробленні документа. Більшості здавалося, що цих формулювань достатньо для визнання факту геноциду. І. Заєць висловився за ухвалення окремого закону. Я підтримав його, і ми стали наполягати на ухваленні Верховною Радою окремого акта про геноцид владою СРСР української нації, проте марно. І хоч у Зверненні до народу воля ВР цілком однозначна, проте публіцистична форма і вплетення слів про визнання голодомору 1932-1933 років геноцидом в загальний текст дала можливість російській дипломатії в ООН твердити про відсутність в Україні нормативного акта про визнання факту геноциду.

Через непатріотичну позицію віце-прем'єр-міністра з гуманітарних питань пана Д.Табачника та явну протидію Київського міського голови О.Омельченка настає період важкої й нудної боротьби за місце для музею й наукового центру з демонстраційним залом. Міська влада звикла будівлі продавати, а ми намагалися безкоштовно взяти добре місце і підходящі будівлі. Боротьба цих двох суперечливих бажань тривала до закінчення повноважень тодішньої влади.

Від першого засідання Оргкомітету 31 січня 2003 р. голова комітету В.Янукович збори комітету не скликав. Тільки після численних депутатських вимог та письмової заяви він скликав через сім місяців друге засідання. Воно здавалося діловим, бо про фінансування численних заходів В.Янукович сказав: “Я знаю, в кого є гроші, і я знаю, як їх взяти”. Проте клопотання народних депутатів і нашої Асоціації про прискорення втілення в життя добрих планів поступово розвіялися як дим – влада зайнялася боротьбою за самозбереження і до самої зміни вже майже нічого не робила.

З приходом на посаду президента України В.А.Ющенка справа активізувалася, і маємо перші добрі результати: думаючи про наближення 75-років голодомору-геноциду 1932-33 років, нарешті, після довгих наших зусиль Верховна Рада України за поданням президента України ухвалила 2006 р. Закон про визнання голодомору – геноцидом, по-друге, створено Український інститут національної пам'яті (УІНП).

Проте й тут не без парадоксів. УІНП має статус державного комітету. Такий же статус має і Держархів України. Чомусь вирішили, що фінансування УІНП буде здійснюватися через Держархів. Головою Держархіву є затята комуністка Гінзбург, яка зацікавлена не показати документальну правду про геноцид, а, навпаки, ховати її. Можна собі уявити, як працюватиметься Інституту національної пам'яті, коли над ним і над Держархівом стоїть віце-прем'єр-міністр з гуманітарних питань Д.Табачник. В Одесі під його протекцією поставили пам'ятник все-російській рабовласниці Катерині II, у Полтаві зняли дошку-барельєф Симона Петлюри. Що далі чекати від Д.Табачника, либонь пам'ятника Петру I в Києві?!

Проте комунізм поступово відмирає, а табачники – тимчасові, і вони неспроможні зупинити відродження нашої нації.

Відзначаючи сьогоднішньою конференцією 15-ту річницю створення Асоціації дослідників голодоморів в Україні, я прошу вас порівняти, які знання про голодомори народ мав 1992 року, коли була утворена Асоціація, і які має тепер. Звісна річ, поширеність цих знань збільшилася у десятки чи й сотні разів.

Зрозуміло, що це заслуга не тільки Асоціації. І урядові заходи, і просвітянство вчителів та знавців історії, і газетні публікації різних авторів –усе послужило цьому розширенню, але асоціація – єдина спеціалізована організація з голодоморознавчої проблематики, яка постійно збирає свідчення, розшукує архівні документи і поширює здобуті знання всіма можливими способами. І вся ця праця упродовж 15 років здійснена безплатно, без жодної допомоги з боку держави. На любові до України, на любові до правди, на бажанні історичною правдою звільнити наших людей від проімперської ідеологічної брехні і наблизити до українських культурних цінностей та нашого духовного ідеалу.

Користуючись вашою присутністю, я, як голова Асоціації, висловлюю подяку членам Асоціації за сумлінну безкорисливу працю.